

PRACE NAUKOWE

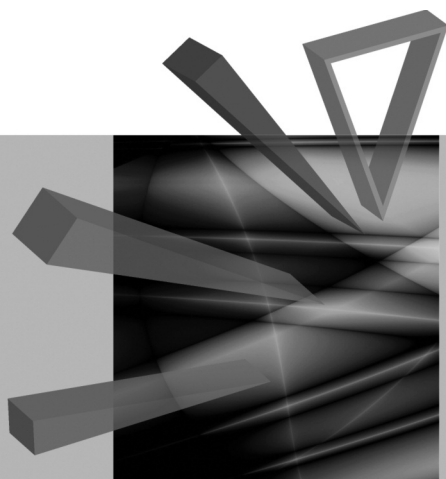
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

227

Polityka spójności w okresie 2014–2020 a rozwój regionów Europy

pod redakcją

Ewy Pancer-Cybulskiej

Ewy Szostak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Stanisław Ciok, Andrzej Rączaszek

Redaktor Wydawnictwa: Agnieszka Flasińska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl> oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-151-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Część 1. Polityka spójności w Polsce w kontekście wyzwań rozwojowych

---

Marek W. Kozak: Polska polityka spójności – wyzwania	13
Stanisław Korenik: Region ekonomiczny wobec nowych wyzwań	25
Krystian Heffner, Piotr Gibas: Regiony słabiej rozwinięte a efekty polityki spójności w Polsce	36
Magdalena Pronobis: Polityka regionalna Unii Europejskiej: źródła nieefektywności	53
Urszula Kalina-Prasznic: Systemy emerytalne a spójność społeczna	65
Małgorzata Rogowska: Znaczenie kultury w polityce spójności UE	75
Danuta Legucka: Determinanty rozwoju obszarów wiejskich a polityka spójności Unii Europejskiej	84
Monika Słupińska: Regiony w europejskiej polityce spójności w okresie 2014–2020	96
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Możliwości poprawy skuteczności administracji publicznej w kontekście założeń polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2014–2020	107
Ewa Szostak: Polityka innowacyjna w Polsce wobec wyzwań strategii <i>Europa 2020</i>	117

Część 2. Polityka spójności w doświadczeniach polskich regionów

---

Barbara Kryk, Beata Skubiak: Współczesny paradygmat rozwoju i realizacja polityki strukturalnej w regionie zachodniopomorskim w latach 2004–2008	131
Joanna Kenc: Rozwój współpracy partnerskiej miast Dolnego Śląska	143
Iwona Kukulak-Dolata: Analiza potencjału integracji cyfrowej mazowieckich instytucji samorządowych	154
Wioletta Czemieli-Grzybowska: Wsparcie rozwoju eksportu przedsiębiorstw w województwie podlaskim w ramach polityki spójności	163
Alicja Małgorzata Graczyk: Realizacja celów polityki spójności na przykładzie rozwoju morskich farm wiatrowych w Polsce	174
Andrzej Graczyk: Ekonomiczne problemy wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej	182
Dorota Rynio: Polityka spójności a nowy paradygmat polityki regionalnej w Polsce	192

Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Zróżnicowanie powiatów w Polsce w zakresie poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego.....	202
Anna Nowak: Rola rolnictwa jako integralnego elementu rozwoju polskich regionów	212
Wiesława Lizińska, Roman Kisiel, Lucyna Szczebiot-Knoblach: Uwarunkowania rozwoju Specjalnych Stref Ekonomicznych w Polsce i jego perspektywy	223
Maria Bucka: Funkcjonowanie polskich przedsiębiorstw w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	233

Summaries

Part 1. Cohesion Policy in Poland in the context of development challenges

---

Marek W. Kozak: Polish cohesion policy – challenges ahead.....	24
Stanisław Korenik: Economic region towards new challenges	35
Krystian Heffner, Piotr Gibas: Lesser developed regions and cohesion policy effects in Poland.....	52
Magdalena Pronobis: Regional Policy of the European Union: sources of ineffectiveness	64
Urszula Kalina-Prasznic: Pension systems and social cohesion.....	74
Małgorzata Rogowska: The importance of culture in the EU cohesion policy	83
Danuta Legucka: Determinants of rural development and the European Union cohesion policy	95
Monika Słupińska: Regions in European cohesion policy during the period 2014-2020	106
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Opportunities to improve the effectiveness of public administration in the context of EU cohesion policy 2014-2020	116
Ewa Szostak: Innovation policy in Poland towards the challenge of <i>Europe 2020</i> Strategy	127

Part 2. Cohesion Policy in Polish regions experience

Barbara Kryk, Beata Skubiak: Modern paradigm of development and implementation of structural policies in the West Pomeranian region in the years 2004–2008.....	142
Joanna Kenc: The development of town twinning cooperation in Lower Silesia.....	153
Iwona Kukulak-Dolata: Analysis of the digital integration potential of the Mazowieckie local government institutions	162
Wioletta Czemiel-Grzybowska: Support of export development of businesses in Podlaskie voivodeship in the cohesion policy.....	173

Alicja Małgorzata Graczyk: Cohesion policy accomplishment based on offshore wind farms development in Poland	181
Andrzej Graczyk: Economic problems of energy use in public service buildings.....	191
Dorota Rynio: Cohesion Policy and a new paradigm of regional policy in Poland	201
Anna Wojewódzka-Wiewiórska: Districts division in Poland in terms of the socio-economic development level.....	211
Anna Nowak: The role of agriculture as an integral element of Polish regions development.....	222
Wiesława Lizińska, Roman Kisiel, Lucyna Szczebiot-Knoblauch: Conditions for the development of special economic zones in Poland and its perspective	232
Maria Bucka: Behavior of Polish enterprises during economic slowdown in Poland	241

Małgorzata Rogowska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

ZNACZENIE KULTURY W POLITYCE SPÓJNOŚCI UE

Streszczenie: W kontekście procesów globalnych coraz częściej podnoszoną kwestią staje się znaczenie kulturowych uwarunkowań rozwoju miast. Miasta są dziś najważniejszym podmiotem polityki kulturalnej, są bowiem centrami kapitału ludzkiego, twórczości, infrastruktury kulturalnej, edukacyjnej i informatycznej. Na ich terenie występuje także największe nasycenie dziedzictwem kulturowym. W latach 2007–2013 planowane wydatki Unii Europejskiej przeznaczone na kulturę w ramach polityki spójności wynoszą ponad 6 mld euro. W projektach przeszłej perspektywy finansowej brak jest jak dotąd wyraźnych zapisów dotyczących możliwości wsparcia infrastruktury kulturalnej, przemysłów kultury czy edukacji kulturalnej w ramach podstawowych instrumentów.

Słowa kluczowe: kultura, przemysły kultury, polityka spójności UE.

1. Wstęp

W społeczno-gospodarczych uwarunkowaniach rozwoju przestrzennego coraz większa uwaga skierowana jest w stronę miast. Stają się one motorami napędowymi wzrostu gospodarczego, przede wszystkim ze względu na koncentrację nowych, bardzo często niematerialnych czynników rozwoju. W kontekście procesów globalnych coraz częściej podnoszoną kwestią staje się znaczenie kulturowych uwarunkowań rozwoju miast. Miasta są dziś najważniejszym podmiotem polityki kulturalnej, są bowiem centrami kapitału ludzkiego, twórczości, infrastruktury kulturalnej, edukacyjnej i informatycznej. Na ich terenie występuje także największe nasycenie dziedzictwem kulturowym.

Znaczenie kultury w XXI w. wynika coraz bardziej z procesów jej ekonomizacji. W obszarze tym coraz większy udział odnotowują podmioty prywatne, choć jest to sfera przynależna państwu i podmiotom publicznym. Jak wskazuje J. Rifkin, „jesteśmy w trakcie długofalowego przejścia od produkcji przemysłowej do produkcji dóbr kultury”¹. Czynniki socjologiczne i kulturowe coraz częściej pojawiają się wśród istotnych czynników lokalizacji działalności gospodarczej w przestrzeni. Korporacje globalne dostosowują się do lokalnego i regionalnego otoczenia i specyficznej przestrzeni kulturowej.

---

¹ J. Rifkin, *Wiek dostępu. Nowa kultura kapitalizmu, w której płaci się za każda chwilę*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2003, s. 7 n.

2. Kultura a przestrzeń miejska

Kultura w szerokim rozumieniu związana jest z istnieniem norm, wartości i symboli wytworzonych w procesach historycznych i akceptowanych przez określoną społeczność. Za A. Kłoskowską można wskazać, że obejmuje ona sztukę, gospodarkę, politykę, religię, komunikację. W wąskim znaczeniu to system czynności i wytworów, których podstawową cechą jest obecność znaków mających społeczną wartość i akceptację. To także poza kulturą bytu i kulturą społeczną wytwory danego narodu należące do kategorii kultury symbolicznej².

Zgodnie z najnowszymi badaniami wraz z rozwojem technologicznym i procesem bogacenia się społeczeństw wzrasta konsumpcja dóbr symbolicznych w relacji do dóbr materialnych. W tym kontakcie wykształca się nowa kategoria tzw. przemysłów kultury, którą wprowadził do literatury T. Adorno w kontekście badań nad kulturą masową i jej znaczeniem w ekonomii³. Z kolei M. Horkheimer w 1947 r. użył tej kategorii do definiowania instrumentów pozbawiających artystów i ich pracę artystyczną wartości, dzięki technice bowiem przemysły kultury nastawione były na produkcję wystandaryzowanych dóbr kulturowych⁴.

Sektor kultury napędza rozwój społeczno-ekonomiczny, a także sprzyja procesowi innowacyjności i przyczynia się do zwiększania spójności⁵. Charakterystyczne elementy tego sektora zostały przedstawione w tab. 1.

Tabela 1. Charakterystyka sektora kultury

Wyszczególnienie	Sektor	Charakterystyka
Sfera artystyczna	sztuki wizualne (malarstwo, rzeźba, fotografia) sztuki performatywne (teatr, taniec) dziedzictwo (muzea, biblioteki)	– aktywność nieprzemysłowa – prace potencjalnie chronione prawem autorskim (kwalifikują się do tego, jednak nie są systematycznie zgłaszane do objęcia ochroną praw własności)
Przemysły kultury	film, telewizja, radio, gry komputerowe, muzyka (wytwórnie płytowe, koncerty na żywo), książki i prasa	– aktywność zbliżona do przemysłowej produkcji, nakierowana na masową reprodukcję – wyniki objęte ochroną praw autorskich

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *The Economy of Culture...*

² A. Kłoskowska, *Socjologia kultury*, PWN, Warszawa 1981, s. 22.

³ K. Krzysztofek, *Tendencje zmian w przestrzeni późnonowoczesnego miasta*, [w:] B. Jałowicki, A. Majer, M.S. Szczepański (red.), *Przemiany miasta. Wokół socjologii Aleksandra Wallisa*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2005, s. 38.

⁴ *Znaczenie gospodarze sektora kultury. Wstęp do analizy problemu. Raport końcowy*, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2010, s. 6.

⁵ *The Economy of Culture in Europe*, 2006, Study prepared for the European Commission, http://www.keanet.eu/ecoculture/executive_summary_en.pdf.

Mieszkańcy miast w społeczeństwach bogatych są dobrze wykształceni, a ich potrzeby zindywidualizowane. Wraz z rozwojem społeczeństwa informacyjnego potrzeby te mają większe możliwości zaspokojenia. Pojawiają się nowe obszary do prowadzenia działalności gospodarczej, jest to bowiem źródło zysków, zatrudnienia, obrotu i nowej, specyficznej konsumpcji. W społeczeństwie informacyjnym rozwijają się nowe możliwości konsumowania dóbr kultury związane z rozwijaniem coraz to nowych form dystrybucji. Żeby uczestniczyć w wydarzeniach kulturalnych (w ramach tzw. kultury wysokiej, ale przede wszystkim w wydarzeniach masowych), nie musimy już wykorzystywać komunikacji bezpośredniej, gdzie wymagany jest bezpośredni kontakt odbiorcy z dziełem bądź wydarzeniem. Za pomocą Internetu i coraz bardziej zaawansowanych technik audiowizualnych możemy być odbiorcami kultury, nie wychodząc z domu. Komunikacja bezpośrednia i pośrednia (gdy kontakt odbiorcy z dziełem realizuje się poprzez równoprawne kopie, np. książka) ustępuje miejsca komunikacji masowej i internetowej. Szczególnie w obszarze dóbr masowych (muzyka popularna) rozwój nowych kanałów dystrybucji dokonuje się bardzo szybko. Żeby mieć kontakt z muzyką i konkretnym wykonawcą, nie musimy już opuszczać mieszkania i udawać się do sklepu po płytę CD. Konsumenci mogą korzystać z przemysłu kulturalnego, takiego jak Apple iTunes do zakupu utworów i albumów. Wraz z rozwojem forów społecznościowych (myspace) mogą także pobierać pliki za darmo lub za niewielką opłatą. Strategie konsumpcji są w stanie zaspokoić najbardziej zindywidualizowane potrzeby.

Miasta zachodnioeuropejskie powstały w długotrwałych procesach historycznych. Ich potencjał kulturowy (obsługujący turystykę kulturalną) jest olbrzymi. Coraz więcej uwagi poświęca się koncepcjom kreatywności również w odniesieniu do miast. Kreatywne miasto to takie, które wykorzystuje szeroko rozumianą kreatywność do budowania przewagi konkurencyjnej. Kreatywność nie musi być kwestią przypadku, ale może zostać wypracowana przez stworzenie odpowiednich warunków do życia, przede wszystkim otwartości i podstawowych praw obywatelskich, które sprzyjają rozwijaniu postaw kreatywnych. Myślenie, planowanie i działanie kreatywne pozwalają na rozwiązanie pozornie niemożliwych do rozwiązania problemów miejskich⁶. W kreatywnym mieście zaangażowani są nie tylko artyści i podmioty kreatywnej ekonomii (choć to oni odgrywają najistotniejszą rolę), ale każdy, kto rozwiązuje problemy w pomysłowy sposób⁷.

Współcześnie cechy, które mogą określać kreatywne miasto to⁸:

- ramy polityczne zachęcające do kreatywnych postaw,
- unikatowość, zróżnicowanie,
- otwartość i tolerancja,
- przedsiębiorczość i innowacyjność,

⁶ Ch. Landry, *The Creative City. A Toolkit for Urban Innovators*, Earthscan, London 2008, s. 21.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

- strategiczne przywództwo i wizja,
- krajobraz sprzyjający uczeniu się i rozwojowi talentów (w tym odpowiednia infrastruktura),
- komunikacja, łatwość dostępu, sieciowość,
- odpowiednia jakość życia (również wysoka jakość usług publicznych),
- profesjonalizm i efektywność.

W tak określonych uwarunkowaniach szczególnego znaczenia nabiera jakość przestrzeni publicznych. Trzeci wymiar przestrzeni miejskiej odzwierciedlony w elementach kompozycji urbanistycznej stanowi swoistą inspirację dla powstania i rozwijania postaw twórczych i kreatywnych. Miasta europejskie kładą coraz większy nacisk na odtwarzanie przestrzeni publicznych i podnoszenie ich atrakcyjności. Dziedzictwo kulturowe w aspekcie przestrzennym zostało także zauważone przez Unię Europejską w dokumencie *Karta lipska*, przygotowanym w 2007 r. Dokument nie ma charakteru obligatoryjnego, jest jedynie deklaracją na rzecz zrównoważonego rozwoju miast w krajach UE i zawiera ramy oraz powszechne zasady i strategie polityki rozwoju miast. Zobowiązania stron zawarte w Karcie mają istotne znaczenie dla gospodarczego aspektu funkcjonowania dużych miast europejskich. Karta podkreśla znaczenie zintegrowanej polityki rozwoju miejskiego, kładąc nacisk na: tworzenie i zapewnianie przestrzeni publicznych o wysokiej jakości; modernizację sieci infrastrukturalnych oraz poprawę wydajności energetycznej; aktywną politykę innowacyjną i kształcenia oraz wspieranie kryzysowych obszarów miejskich⁹. Odtwarzanie przestrzeni publicznych miast jest mocno akcentowane poprzez finansowe wsparcie UE wszelkich programów rewitalizacji. Liczne dobre praktyki w tym zakresie widoczne w miastach zarówno amerykańskich, jak i europejskich (jak choćby Soho w Nowym Jorku, Marais w Paryżu, Shoreditch w Londynie czy El Raval w Barcelonie) zwracają uwagę, jak ważną rolę może odegrać nasycenie sztuką zdegradowanych przestrzeni miejskich¹⁰. Przemysły kultury generują atrakcyjną ofertę dla nowych miejsc pracy, tworzone są przez ludzi kreatywnych, zazwyczaj wolnych zawodów, skupiają się w określonych dzielnicach, najczęściej w śródmieściach i centrach miast. Mogą stanowić więc swoiste narzędzie rewitalizacji centrów miast, starych dzielnic o zaniedbanej, zdematerializowanej tkance miejskiej, narzędzie regeneracji wykluczonych środowisk społecznych oraz rewitalizacji obszarów przemysłowych¹¹. Niektórzy autorzy zwracają uwagę na swoisty proces „kulturowej

⁹ *Działania uzupełniające do agendy terytorialnej i karty lipskiej: w kierunku europejskiego programu działania na rzecz rozwoju przestrzennego i spójności terytorialnej*, Notatka ad hoc przygotowana przez Departament B Polityki Strukturalnej i Polityki Spójności, Bruksela 2007, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/territorialag-leipzigchart_ex_summary_/TerritorialAg-LeipzigChart_Ex_summary_pl.pdf.

¹⁰ K. Krzysztofek, wyd. cyt., s. 39 n.

¹¹ A. Klasik, *Przemysły kreatywne oparte na nauce i kulturze*, [w:] A. Klasik (red.), *Kreatywne miasto – kreatywna aglomeracja*, AE, Katowice 2009, s. 33.

gentryfikacji”, kiedy artyści wykupują i kolonizują stare, zniszczone nieruchomości, a w efekcie powstają galerie sztuki, ekskluzywne lofty¹². Negatywnym aspektem zmian zachodzących w miejskiej przestrzeni kulturowej jest coraz szybciej postępujący proces zawłaszczania przestrzeni publicznych, związany z procesami prywatyzacji.

Jednym z elementów wspomnianych przemysłów kultury jest tzw. przemysł dziedzictwa (*heritage industry*), obsługujący turystykę kulturalną. Jak wskazuje K. Krzysztofek, według Światowej Organizacji Turystyki ponad 50% indywidualnych decyzji turystycznych dotyczy tej właśnie sfery¹³. Miasta europejskie są w tym wypadku bardziej konkurencyjne od miast amerykańskich, które bardzo często sztucznie kreują przemysł dziedzictwa. Do promocji miast wykorzystuje się coraz większe pokłady wyobraźni i kreatywności, wymyśla się coraz to nowe usługi w ramach przemysłów kultury (np. muzeum drutu kolczastego w jednym z miast Nebraski)¹⁴. Uwarunkowania konkurencyjności miast w dziedzinie wytwarzania kultury mogą być bardzo zróżnicowane. J. Scott wskazuje na¹⁵:

1) wysoki poziom technologiczny i wysokiej jakości wzornictwo; współcześnie łączy się zaawansowane technologicznie rozwiązania komputerowe z działalnością artystyczną;

2) zaplecze edukacyjne od powszechnej edukacji w dziedzinie kultury po wyspecjalizowane ośrodki doskonalenia talentów;

3) kapitał społeczny i wzajemne zaufanie;

4) zaplecze finansowe: bankowe, kredytowe, ubezpieczeniowe;

5) strategiczne myślenie i projektowanie rozwoju miasta i jego regionu uwzględniające uwarunkowania występujące na globalnym, konkurencyjnym rynku produktów kultury.

Jednym z wyzwań współczesnego zarządzania miastem staje się spełnienie wymienionych kryteriów. Polityka kulturalna w miastach wychodzi więc daleko poza formułę mecenatu nad sztuką i dziedzictwem kulturowym.

3. Kultura w dokumentach UE

Punktem zwrotnym w polityce regionalnej Unii Europejskiej było przyjęcie strategii lizbońskiej w 2000 r. Zmieniło to dotychczasowy kierunek polityki spójności UE i zwróciło uwagę na dotychczasowe bieguny rozwoju UE (duże miasta) jako motory

---

¹² A.C. Pratt, *Creative Cities: The Cultural Industries and the Creative Class*, [http://eprints.lse.ac.uk/20704/1/Creative_cities_\(LSERO_pre-print\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/20704/1/Creative_cities_(LSERO_pre-print).pdf).

¹³ K. Krzysztofek, wyd. cyt., s. 39 n.

¹⁴ Tamże, s. 41.

¹⁵ A.J. Scott, *The Cultural Economy of Cities*, Sage Publications, London 2000, s. 183–185; cyt za: G. Gorzelak, 2008, *Miasto jako przedmiot badań ekonomii*, [w:] B. Jałowiecki (red.), *Miasto jako przedmiot badań naukowych w początkach XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008.

napędowe całej Wspólnoty, nacechowane innowacyjnością, wiedzą i ludzką kreatywnością. Uwidoczniło się to w polityce regionalnej w perspektywie finansowej 2007–2013, w której określona pula środków w ramach podstawowego celu 1 *Konwergencja* pochłaniającego ok. 82% środków budżetowych przeznaczonych na politykę spójności została przeznaczona na wzmacnianie innowacyjności i osiągnięcie celów strategii lizbońskiej. W Polsce w tej perspektywie, zgodnie z rekomendacją Komisji Europejskiej, ok. 40% środków w ramach programów regionalnych (RPO) jest przeznaczonych na osiągnięcie tych celów. Dodatkowo, pomoc w ramach celu 2, z której korzystają regiony tzw. starych państw członkowskich UE (koncentrująca ok. 15% środków z budżetu), przeznaczona jest na wzmacnianie postaw i przedsięwzięć innowacyjnych, a zatem konkurencyjnych na arenie międzynarodowej. W ramach tych dwóch celów wydatki na kulturę to odpowiednio 1,7 i 1,5% całej alokacji. Cel 3 *Europejska Współpraca Terytorialna* koncentruje 6,1% na wsparcie inicjatyw kulturalnych¹⁶.

W dotychczasowej polityce rozwoju regionalnego UE nie odnajdujemy zbyt wiele uwagi poświęconej wprost kwestiom kreatywności i sektorów kultury. Ocena tego potencjału jest z punktu widzenia UE znacznie utrudniona, ponieważ brak jest statystyki na szczeblu unijnym, a także w ramach poszczególnych krajów i regionów. Sektor kultury napędza rozwój społeczno-ekonomiczny, a także sprzyja procesowi innowacyjności i przyczynia się do zwiększania spójności. Takie zapisy można odnaleźć w dokumencie przygotowanych przez Komisję Europejską w 2006 r. pt. *The Economy of Culture in Europe*. Sektor kultury rozwija się w szybszym tempie niż pozostałe sektory gospodarki. Dotyczy to również zatrudnienia. *The Economy of Culture in Europe* wskazuje, w jaki sposób sektor kultury przyczynia się do realizacji celów strategii lizbońskiej (jest silnie skorelowany z sektorem ICT, przyczynia się do przyciągania inwestycji i turystów, jest narzędziem społecznej integracji, tak więc sprzyja zwiększaniu spójności w Europie). Jako wnioski i rekomendacji dla przyszłej polityki regionalnej UE autorzy raportu proponują w ramach programów ramowych i funduszy strukturalnych rozwijać postawy kreatywne, zwiększać współpracę między sektorem kreatywnym i MSP oraz wspierać zmiany cyfrowe (*digital shift*), aby w pełni wykorzystywać możliwości, jakie dają postępujące innowacje technologiczne. Ponadto proponowane zmiany powinny dotyczyć wsparcia mobilności artystów, dostosowania standardów rachunkowości w celu ułatwienia wyceny wartości niematerialnych i prawnych, promowania kreatywnych postaw, zwiększenia finansowania inwestycji w aktywa niematerialne.

Zwrot polityki unijnej w kierunku kreatywności i innowacji jest m.in. odpowiedzią na kryzys gospodarczy z końca 2008 r. Zauważono wówczas potrzebę wdrożenia nowych rozwiązań w dziedzinie gospodarki oraz zwrócono uwagę na potencjał ekonomiczny przemysłów kultury. Komisja Europejska w 2010 r. przygotowała do-

¹⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/activity/statistics/2007_culture.pdf.

kument *Green Paper: Unlocking the Potential of Cultural and Creative Industries*¹⁷, w którym podkreśla potencjał i znaczenie przemysłów kreatywnych dla przyszłego rozwoju i wzrostu konkurencyjności Europy, a także dla osiągnięcia celów nowej *Strategii Europa 2020*. Odnosząc się do badań przeprowadzonych w latach 2006 i 2008 na zlecenie Komisji Europejskiej przez firmę konsultingową Kern European Affairs KEA wskazuje się na wysoką innowacyjność, potencjał i znaczną dynamikę przemysłów kreatywnych, które przyczyniają się do wytwarzania 2,6% PKB UE 27 i dają zatrudnienie ok. 5 mln ludzi w ramach 27 państw UE. Dodatkowo raport wskazuje, że pomysły i rozwiązania w wielu innych sektorach wynikają z twórczego myślenia w tych właśnie sektorach. Możemy znaleźć odniesienia do budowania marki państw, regionów, miejsc, rozwoju technologii ICT, kształcenia przez całe życie, innowacyjnych produktów, usług i technologii związanych z rozwojem zrównoważonym, a także dialogu międzykulturowego i budowania wspólnoty. Zielona Księga podkreśla, że w ramach Europy 2020 jedną z flagowych inicjatyw będzie *Digital Agenda for Europe*, która ma na celu budowę bezpiecznych usług internetowych w ramach UE, o wysokim poziomie zaufania. W ramach inicjatywy Innowacyjna Unia wspierane będą działania wzmacniające rolę przemysłów kultury, jako katalizatora innowacji i zmian strukturalnych.

W 2007 r. została przyjęta Europejska Agenda dla Kultury, w której założono 3 podstawowe cele:

1. Promowanie różnorodności kulturowej i dialogu międzykulturowego.
2. Promowanie kultury jako katalizatora kreatywności w ramach strategii lizbońskiej.
3. Promowanie kultury jako istotnego elementu stosunków międzynarodowych Unii.

Ponadto, na lata 2007–2013 przeznaczono ok. 400 mln euro na Program Kultury, w którym założono promowanie współpracy transgranicznej, mobilności osób pracujących w sektorze kultury, wspieranie ponadnarodowego obiegu produkcji artystycznych i kulturalnych oraz dialogu międzykulturowego.

4. Podsumowanie

W nowej perspektywie finansowej obejmującej lata 2014–2020 znaczenie przemysłów kultury i kwestii kreatywności powinno zostać uwidocznione. Ich rosnące znaczenie widoczne jest w licznych strategiach pojawiających się na szczeblu unijnym, w których podkreśla się także ich znaczenie dla osiągnięcia celów strategii Europa 2020. Jednym z priorytetów UE w ramach polityki spójności było promowanie uczestnictwa w kulturze. Wysoka aktywność w tym obszarze stanowi bowiem o roz-

---

¹⁷ *Green Paper: Unlocking the Potential of Cultural and Creative Industries*, Brussels 2010, COM(2010) 183, http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/GreenPaper_creative_industries_en.pdf.

woju społeczeństwa wiedzy i jest inwestycją w kapitał ludzki. Jak wskazują zapisy *Narodowej strategii rozwoju kultury na lata 2004–2013*, kultura stanowi jeden z istotnych elementów sprzyjających spójności społecznej, gdyż¹⁸:

- kreuje potencjał intelektualny regionów, budując kapitał ludzki,
- tworzy, poprzez popularyzację różnorodności kulturowej, społeczeństwo świadome i kierujące się normami etycznymi,
- przeciwdziała patologiom społecznym,
- jest spoiwem integracji społecznej,
- pielęgnuje więzi lokalne,
- jest bazą nawiązywania współpracy i komunikacji międzyludzkiej,
- realizuje założenia polityki równouprawnienia płci, równości rasowej i solidarności społecznej,
- pomaga przywracać osoby upośledzone i inwalidów do życia społecznego i zawodowego (np. terapie przez kulturę, zmiana mentalności i pokonywanie uprzedzeń).

W latach 2007–2013 planowane wydatki Unii Europejskiej przeznaczone na kulturę w ramach polityki spójności wynoszą ponad 6 mld euro, co stanowi 1,7% całkowitego budżetu. Na ochronę i konserwację dziedzictwa kulturowego przeznaczono 3 mld euro, na rozwój infrastruktury kulturalnej 2,2 mld euro, a na wsparcie usług kulturalnych – 775 mln euro. Przemysł kultury może otrzymać wsparcie także w ramach innych pozycji, takich jak badania i innowacje, promowanie małych i średnich przedsiębiorstw, społeczeństwo informacyjne i kapitał ludzki¹⁹. W projektach przeszłej perspektywy finansowej brak jest jak dotąd wyraźnych zapisów dotyczących możliwości wsparcia infrastruktury kulturalnej, przemysłów kultury czy edukacji kulturalnej w ramach podstawowych instrumentów, tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego, co stanowi wyraźny regres w stosunku do okresu programowania 2007–2013²⁰.

Literatura

Działania uzupełniające do agendy terytorialnej i karty lipskiej: w kierunku europejskiego programu działania na rzecz rozwoju przestrzennego i spójności terytorialnej, Notatka *ad hoc* przygotowana przez Departament B Polityki Strukturalnej i Polityki Spójności, Bruksela 2007, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/territorialag-leipzigchart_ex_summary_/TerritorialAg-LeipzigChart_Ex_summary_pl.pdf.

Gorzela G., *Miasto jako przedmiot badań ekonomii*, [w:] B. Jałowiecki (red.), *Miasto jako przedmiot badań naukowych w początkach XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2008.

¹⁸ *Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004–2013*, Ministerstwo Kultury, http://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/Narodowa_Strategia_Rozwoju_Kultury.pdf, s. 6.

¹⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/activity/culture/index_pl.cfm.

²⁰ <http://prezydencja.ngo.pl/wiadomosc/708915.html>.

- Green Paper. Unlocking the Potential of Cultural and Creative Industries*, Brussels 2010, COM(2010) 183, http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/GreenPaper_creative_industries_en.pdf.
- Klasik A., *Przemysły kreatywne oparte na nauce i kulturze*, [w:] A. Klasik (red.), *Kreatywne miasto – kreatywna aglomeracja*, AE, Katowice 2009.
- Kłoskowska A., *Socjologia kultury*, PWN, Warszawa 1981.
- Krzysztofek K., *Tendencje zmian w przestrzeni późnonowoczesnego miasta*, [w:] B. Jałowiecki, A. Majer, M.S. Szczepański (red.), *Przemiany miasta. Wokół socjologii Aleksandra Wallisa*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2005.
- Landry Ch., *The Creative City. A Toolkit for Urban Innovators*, Earthscan, London 2008.
- Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004–2013*, Ministerstwo Kultury, http://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/Narodowa_Strategia_Rozwoju_Kultury.pdf.
- Pratt A.C., *Creative Cities: The Cultural Industries and the Creative Class*, [http://eprints.lse.ac.uk/20704/1/Creative_cities_\(LSERO_pre-print\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/20704/1/Creative_cities_(LSERO_pre-print).pdf).
- Rifkin J., *Wiek dostępu. Nowa kultura kapitalizmu, w której płaci się za każdą chwilę*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2003.
- Scott A.J., *The Cultural Economy of Cities*, Sage Publications, London 2000.
- The Economy of Culture in Europe*, 2006, Study prepared for the European Commission, http://www.keanet.eu/ecoculture/executive_summary_en.pdf.
- Znaczenie gospodarcze sektora kultury. Wstęp do analizy problemu. Raport końcowy*, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2010.

Źródła internetowe

- http://ec.europa.eu/regional_policy/activity/statistics/2007_culture.pdf
http://ec.europa.eu/regional_policy/activity/culture/index_pl.cfm
<http://prezydencja.ngo.pl/wiadomosc/708915.html>

THE IMPORTANCE OF CULTURE IN THE EU COHESION POLICY

Summary: In the context of global processes the cultural condition in urban development is becoming increasingly important. Cities are centers of human capital, creativity, cultural infrastructure, education and information. They are also places where cultural heritage is crucial. In 2007–2013 EU programming period expenditure for culture in cohesion policy amounts to over 6 billion euro. In the new perspective of financial project there is not so far a lot attention on supporting the cultural infrastructure, cultural industries and cultural education.

Keywords: culture, culture industries, cohesion politics.